

Tilburg University

Marxistische economie

van de Klundert, T.C.M.J.

Published in:
Economisch-statistische berichten

Publication date:
1970

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
van de Klundert, T. C. M. J. (1970). Marxistische economie. *Economisch-statistische berichten*, 55, 779.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Marxistische economie

Onder het motto „Capitalism in the seventies” wordt van 10 t/m 13 september a.s. in Tilburg een internationaal congres georganiseerd. Sprekers uit negen verschillende landen zullen er het woord voeren over onderwerpen als bijv. de klasseverhoudingen, de rol van de staat in het moderne kapitalisme en het imperialisme van de Verenigde Staten. Als men het geheel in een hokje wil onderbrengen is het etiket „Marxistisch” op zijn plaats. Vanwege de vele associaties is deze aanduiding echter even verhelderend als verduisterend. In ieder geval blijft menigene met de vraag zitten of het om wetenschap of louter ideologie gaat.

Van Marxistische zijde kijkt men ongetwijfeld anders tegen de werkelijkheid aan dan laten we zeggen van de meer traditionele kant wordt gedaan. Simpel gezegd gaat het om het conflictmodel tegenover de harmoniegedachte. Wellicht zijn sommigen geneigd op te merken, dat men de zaken niet zo zwart-wit mag stellen. Harmonie en conflict hebben immers beide een plaats in onze maatschappij en daar kan men meer dan één boek mee vullen.

Dit laatste zal door niemand worden ontkend, maar het betekent nog niet dat alle boeken eenzelfde inhoud zullen hebben. In het Marxistische boek zal namelijk staan, dat de samenleving in het teken van de klassetegenstellingen staat. Het conflict is echter meestal iets latent, omdat door manipulatie, opvoeding en politiek de fundamentele tegenstellingen voortdurend versluierd worden. Daarentegen zal in het meer gangbare (ik schreef haast „eerbiedwaardige”) boek vermeld worden, dat we in een pluriforme samenleving wonen met een veelheid van sociale groepen, strata enz. Er heerst in grote lijnen harmonie — zo heet het dan verder — al moeten er op bepaalde punten wel eens enkele harde noten worden gekraakt.

Wie nu denkt, dat de empirie wel uitkomst zal bieden vergist zich echter. In een klein boekje getiteld *Classes in modern society* heeft de Engelse socioloog T. B. Bottomore aangetoond dat men bij de interpretatie van statistisch onderzoek nogal wat

voetangels en klemmen tegen komt. Voor Bottomore reden genoeg om bij het concept van de pluriforme samenleving een stevig vraagteken te zetten. Maar wat dan nog?

Het is onvermijdelijk: men moet voor een bepaald concept van de werkelijkheid (paradigma) opteren. Heeft men eenmaal impliciet of expliciet gekozen, dan kan men wetenschappelijk aan het werk tijgen. Er zullen theorieën moeten worden ontworpen, die een beeld van de werkelijkheid geven. Theorieën, die het niet al te best doen, zullen moeten worden vervangen of aangevuld. Zo gaat de wetenschap vooruit, maar dat is zoals T. S. Kuhn in zijn boek *The structure of scientific revolutions* voor de natuurwetenschappen heeft aangetoond geen rechtlijnig proces. Soms moeten de bakens worden verzet en dient een nieuw paradigma te worden aanvaard. Een dergelijk proces verloopt meestal moeizaam en kost de nodige tijd.

Marxistische economen claimen, dat hun concept van de werkelijkheid superieur is aan dat van de anderen. Aangezien de geschriften van Marx reeds zo'n honderd jaar oud zijn, klinkt dit nogal pretentius. Een doorbraak op wetenschappelijk gebied mag dan tijd vergen, maar zo lang hoeft het ook weer niet te duren. Sweezy heeft er evenwel op gewezen, dat deze kwestie in de sociale wetenschappen wat ingewikkelder ligt. In de eerste plaats is in de sociale wetenschappen niet enkel de observatie van verschijnselen aan mutaties onderhevig, maar veranderen ook de verschijnselen zelf in de loop van de tijd. In de tweede plaats spelen op het sociale vlak de belangen van individuen, klassen en groepen een belangrijke rol, waardoor de resistentie ten opzichte van nieuwe para-

digma's groter is. Al met al reden genoeg om de pogingen tot vernieuwing, die van Marxistische zijde worden ondernomen, serieuze aandacht te geven.

Het spreekt vanzelf, dat de Marxistische economie daar van haar kant wat tegenover zal moeten stellen. Dogmatische posities, die in het verleden vaak zijn ingenomen, leiden tot niets. Zonder doorwerking van de kennis van de traditionele economie treedt gemakkelijk verstarring op. Niettemin moeten met conclusies in deze voorzichtig zijn. Als bijv. J. van Santen in zijn dissertatie over *De marxistische accumulatie-theorie* opmerkt: „Het moet toch mogelijk zijn, de moderne prijstheorie te incorporeren in de marxistische gedachtengang” (blz. 16) rijst de vraag wat modern is. Recente ontwikkelingen in de wiskundige economie laten zien, dat de klassieke prijstheorie — afgezien van de gebrekkige uitwerking — nog niet zo gek was. Daarmee staat zoals o.a. Maurice Dobb heeft geadstrueerd, ook het Marxisme weer steviger in de schoenen. Bovendien is in de moderne economie, zoals ik reeds bij een vorige gelegenheid opmerkte, het monopolievraagstuk nog niet op bevredigende wijze opgelost.

Op het congres in Tilburg zal ongetwijfeld over deze problemen het een en ander worden gezegd. De opzet van het geheel stelt echter beperkingen aan de mogelijkheden tot abstraheren. Er moet een groter publiek worden bereikt, zodat ten aanzien van de presentatie concessies moeten worden gedaan. Dit geldt ook ten aanzien van onderwerpen, die verband houden met de relatie tussen onderbouw en bovenbouw. Te denken valt hierbij aan de rol van de staat in de moderne economie, de invloed van de multinationale ondernemingen en het nieuwe imperialisme. Bij een gepopulariseerde weergave van onderzoeken op deze gebieden, zullen ongetwijfeld de nodige vragen en bedenkingen rijzen. Discussie kan daarbij uitkomst bieden, maar dan nog zal niet alles worden opgelost. Dat is trouwens ook niet de bedoeling. Het gaat primair om een confrontatie van de verschillende paradigma's. De Marxistische economie zal daarbij haar claim van superioriteit ten overstaan van kritisch geïnteresseerden waar moeten maken.

G. J. van der